

Mreža za varstvo kitov, delfinov in morskih želv v Jadranu

Projekt NETCET je financiran iz programa Jadranskega čezmejnega programa IPA (IPA Adriatic CBC), točneje v okviru 2. prednostne naloge "Naravni in kulturni viri ter preprečevanje tveganj".

Osnovni namen programa je krepitev zmogljivosti trajnostnega razvoja v jadranski regiji z usklajeno strategijo ukrepov med partnerji upravičenih območij.

Spletna stran: www.adriaticipacbc.org

SUMMARY

- Spoznajmo kite, delfine in morske želve, ki živijo v našem Jadranu
- NETCETovi prvi koraki za vzpostavitev strokovne in mestne mreže za varstvo kitov, delfinov in morskih želv
- Kako lahko pomagamo nasedli ali ranjeni morski želvi?
- Delavnica Riccione (Italija) – februar 2013
- Delavnica Lošinj (Hrvaška), marec 2013
- NETCET veterinarska usposabljanja

1. Spoznajmo kite, delfine in morske želve, ki živijo v našem Jadranu

Morske želve

V Jadranskem morju ni redkost opaziti morske želve. Morske želve so redni prebivalci Jadranskega morja, ki so v nekaterih delih leta na tem območju celo zelo številčni.

Večina želv, ki jih lahko opazimo v Jadranskem morju, pripada vrsti glavata kareta (*Caretta caretta*). V Sredozemlju se pojavljata še dve vrsti, orjaška črepaha (*Chelonia mydas*) in usnjača (*Dermochelys coriacea*), ki ju v Jadranu srečamo redkeje.

Glavata kareta je najmanjša od treh vrst, z dolžino oklepa do 110 cm in težo do 180 kg. Oklep (imenovan karapaks), obarvan rdečkasto-rjavo, je pri mladih osebkih pri vrhu nazobčan. Spodnji del oklepa (imenovan

plastron) je rumenkaste barve. Glava, ki jo pokrivajo luske, je široka in čokata, zato jo tudi imenujemo glavata kareta. Odrasli samci imajo rep občutno daljši kot samice. Glavate karete najdemo v vodah zmernege pasu, vsepovsod na svetu. V Sredozemlju gnezdi predvsem v vzhodnem delu, na obalah Grčije, Turčije, Cipra, Libije, nekoliko manj pa tudi v Siriji, Izraelu, Tuniziji in Egiptu. Nekaj gnezd je bilo najdeno tudi na obalah južne Italije. Glavata kareta se prehranjuje z ribami (npr. morski konjički in šila, ki se skrivajo v travnikih pozejdonke), različnimi vrstami

rakov ter mehkužci, ki živijo na morskem dnu. Glede prehrane je zelo prilagodljiva.

V času gnezdenja samica

znese 40 do 190 jajc. Gnezdenje v Sredozemlju poteka od pozne pomladi do zgodnje jeseni. Samica ne

gnezdi vsako leto, interval med gnezdenji pa je lahko zelo raznolik.

Kiti in delfini

V Sredozemlju je stalno prisotnih osem vrst kitov in delfinov, občasno pa v njem najdemo tudi druge vrste. V celotnem Jadranu je na splošno prisotna le ena vrsta, velika pliskavka, v južnem Jadranu pa tudi navadni progasti delfin. Občasno lahko srečamo tudi druge vrste, kot so navadni delfin, okrogloglavi delfin, kit glavač in brazdasti kit.

Velika pliskavka spada med zobate kite, najdemo pa jo po celem svetu. Večinoma se pojavlja v razmeroma plitvih morjih, nedaleč od obale. Zelo pogosta je v različnih delfinarijih in akvarijih po svetu. Različne populacije po svetu se razlikujejo po morfologiji, ekologiji in vedenju. Poleg priobalnega tipa poznamo tudi odprtomorski tip, ki ga najdemo v odprtih morjih. V Sredozemlju v dolžino zraste 2,5 do 3,5 m, tehta pa 270 do 350 kg. Obarvanost je razmeroma enotna in postopoma prehaja od temno sive na hrbtu, preko svetlo sive na bokih, do bele na trebuhu.

Samice dosežejo spolno zrelost pri 5-13 letih, samci pa pri 9-14 letih. Brejost traja 12 mesecev. Mladiči se kotijo predvsem med spomladi, poleti in v zgodnji jeseni, ob rojstvu pa so dolgi približno 1 meter.

Samica vedno skoti enega mladiča, v življenju pa ima v povprečju 8 mladičev, približno na vsaka 3 leta. Življenjska doba je med 30 in 50 let, lahko pa dosežejo tudi preko 60 let.

Prehrana velikih pliskavk je zelo raznolika. Prehranjuje se z glavonožci, pridnenimi in pelaškimi ribami ter raki.

Občasno se zaplete v ribiške mreže. V Sredozemlju jo ogrožajo tudi pomanjkanje hrane zaradi prekomernega ribolova, kemično onesnaženje ter podvodni hrup.

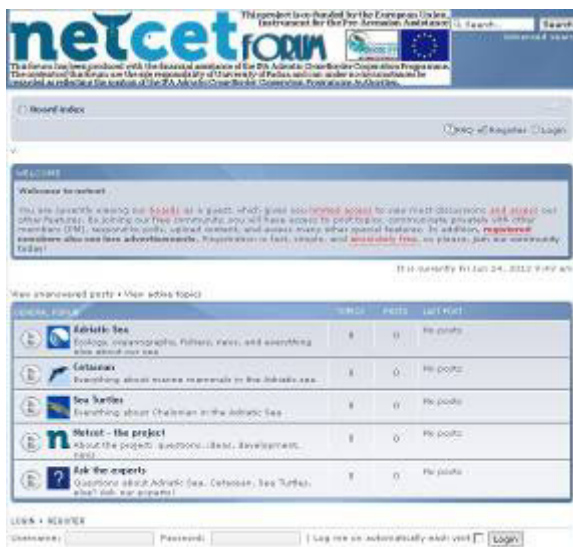
Marco Affronte

2. NETCETovi prvi koraki za vzpostavitev strokovne in mestne mreže za varstvo kitov, delfinov in morskih želv

Strokovna/tehnična mreža

Glavni cilj projekta NETCET je razvoj skupnih strategij za varstvo kitov, delfinov in morskih želv v Jadranskem morju v okviru regijskega sodelovanja. Eden izmed glavnih ciljev projekta je izboljšanje sodelovanja in povezovanja med institucijami, ki se ukvarjajo z varstvom kitov, delfinov in morskih želv v Jadranu.

Ena izmed akcij v okviru projekta je "vzpostavljane strokovne in tehnične mreže med organizacijami in strokovnjaki v Jadranu ter povezovanje s podobnimi mrežami drugod v Sredozemlju." To dosegamo na več načinov (glej modri okvir):

Facebook stran

Facebook stran je bila ustvarjena decembra 2012 in jo lahko najdete na naslednji povezavi:

<https://www.facebook.com/NETCETproject>.

Namen strani ni le posredovanje in širjenje informacij, temveč tudi mreženje med sodelavci projekta in vsemi, ki jih projekt zanima. Stran bo redno osvežena z novicami o projektu in sorodnih temah (delfini, morske želve, nasedle živali, ipd.). Na strani lahko novice objavljajo tako partnerji projekta, kot tudi drugi uporabniki.

Forum

Forum je virtualni prostor in spletno mesto za diskusije, kjer lahko ljudje razpravljajo o različnih temah. Glavni namen foruma je izboljšanje debate med partnerji, strokovnjaki in splošno javnostjo, ter izmenjevanje znanja in izkušenj na kar se da produktiven način. Forum je razdeljen na pet glavnih kategorij:

- Jadransko morje
- Kiti in delfini
- Morske želve
- Projekt NETCET
- Vprašajte strokovnjake

V kategoriji "Vprašajte strokovnjake" lahko obiskovalci postavljajo vprašanja o Jadranskem morju, kitih in delfinih, morskih želvah, na katera bodo odgovarjali NETCETovi strokovnjaki. Forum je na voljo vsem, vendar pa se morajo uporabniki pred prvo uporabo registrirati, če želijo na forumu objavljati.

Forum najdete na naslednji povezavi:

<http://netcet.freeforums.org/>

Jadranska mreža obmorskih mest

V okviru projekta NETCET je prav tako predvidena vzpostavitev mreže obmorskih mest, namen katere je izboljšanje ozaveščenosti mestnih občin o njihovi vlogi pri varstvu kitov, delfinov in morskih želv. Jadranska mesta, ki želijo sodelovati v tej mreži, bodo morala javnost obveščati in ozaveščati o grožnjah, s katerimi se srečujejo te ogrožene vrste, obenem pa sprejeti ukrepe za zmanjšanje negativnih vplivov na te živali (npr. promocija zmanjšanja hitrosti plovbe na območjih, kjer se zadržujejo kiti, delfini in morske želve).

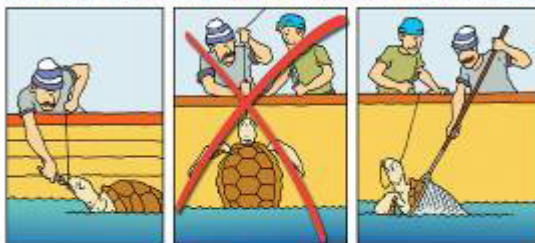
Za vzpostavitev čim bolj konkretnega sodelovanja bodo sodelujoča mesta povabljeni k podpisu uradne listine, s katero se bodo zavezala k varstvu teh živali. V okviru zaključne konference projekta (Benetke, julij 2015) bodo sodelovala tudi na delavnici, kjer bodo izmenjala svoje izkušnje in načrte za nadaljnje projekte.

Marco Affronte – za tehnično mrežo

Anna Zarotti – za mestno mrežo

3. Kako lahko pomagamo nasedli ali ranjeni morski želvi?

netcet LET'S SAVE OUR SEA TURTLES NETWORK FOR THE CONSERVATION OF CETACEANS AND SEA TURTLES IN THE ADRIATIC

LONGLINE

A long line kills the turtle. Cut the line close to mouth, but do not pull it or the hook will harm the turtle more. Remove the hook only if it can be done without injury to you or the turtle.

www.netcet.eu

www.facebook.com/NETCETproject

The project is co-funded by the European Union
Instrument for Pre-Accession Assistance

This poster has been produced with the financial assistance of the IPA Adriatic Cross-Border Cooperation Programme.
The contents of this publication are the sole responsibility of WWF Italy and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the IPA Adriatic Cross-Border Cooperation Programme Authority.

Projekt NETCET skuša zmanjšati trenutni obseg groženj kitom, delfinom in morskimi želvami v Jadranskem morju.

V Sredozemlju in Jadranu glavno grožnjo predstavlja naključno ujetje v ribiške mreže ali drugo ribolovno orodje. Na leto se v Sredozemlju ujame več kot 130.000 morskih želv, od katerih jih več kot 40.000 pogine. V Jadranu se vsako leto ujame več kot 11.000 želv (verjetno mnogo več), predvsem v povlečne mreže, na trnke in v stoječe mreže. Čeprav se nekatere od njih uspešno prepelje v reševalne centre, to ni možno za vse, ki se ujamejo. V mnogih primerih to niti ni potrebno, saj lahko ribiči te želve rešijo na enostaven način. Prav zaradi tega projekt NETCET, podobno kot mnogi drugi projekti po svetu, izobražuje in ozavešča ribiče o pravilnem ravnanju z ujetimi želvami. Želve, ki se ujamejo v povlečne ali stoječe mreže, lahko poginejo zaradi zadušitve oz. utopitve. Mnoge, ki jih ribiči ujamejo, so mrtve, druge pa so le navidezno mrtve. Takšne želve bodo poginile, če se jih izpusti v takšnem stanju,

saj ne morejo priplavati na površino vdihniti zrak. Kljub temu pa si lahko hitro opomorejo, če jih ribiči nekaj časa zadržijo na krovu, po možnosti s hrbtom višje od glave (to pomaga pri izločanju vode iz pljuč), in jih nato izpustijo, ko znova postanejo bolj aktivne. Želve, ki se ujamejo na trnke, so navidez v dobrem stanju, vendar lahko mnoge kmalu poginejo zaradi zaužitih trnkov in ribiških vrvic. Toda tudi mnoge od teh smrti je možno preprečiti, če ribiči odstranijo trnek iz ust, ali vsaj odrežejo in s tem skrajšajo vrv kolikor je možno. Dokazano je, da je ribiška vrvica bolj nevarna od samega trnka, saj poškoduje črevesje, kar vodi v počasno in mučno smrt. Celo razmeroma kratke vrvice (npr. 50 cm) so lahko smrtonosne. Ribiči lahko torej že z enostavnimi ukrepi močno pripomorejo k preživetju želv. V okviru projekta NETCET smo oblikovali enostavne plakate z navodili o primernem ravnanju z ujetimi morskimi želvami. Ti plakati bodo na voljo v vseh glavni jadranskih pristaniščih. Iste informacije bodo na voljo tudi v obliki preprostih ilustracij na nalepkah in majicah, ki jih bomo ribičem posredovali na posebnih srečanjih.

Mnoge želve lahko najdemo tudi na obali, bodisi mrtve bodisi skoraj mrtve, zaradi interakcij z ribištvom, trčenj s plovili (čemer se prav tako posvečamo v eni izmed izobraževalnih kampanj projekta) ali drugih vzrokov. Če se jih pravočasno pripelje v reševalne centre, se lahko mnoge od njih reši. V okviru projekta NETCET splošno javnost obveščamo o tem, koga kontaktirati v tovrstnih primerih. Najbolje je takoj poklicati najbližjo izpostavo obalne straže ali uprave za pomorstvo, ki je v stiku z reševalnimi centri na njihovem območju. Medtem je želvo najbolje ohranjati mokro, predvsem okoli glave in oči, s pomočjo morske vode. Poleti je želvo potrebno dati v senco, saj lahko sicer visoke temperature povzročijo njeno smrt.

Paolo Casale, WWF Italia

4. Delavnica "Postavitev in vodenje reševalnih centrov za morske želve in delfine", Riccione (Italija) – februar 2013

Med 21. in 23. februarjem 2013 je v mestu Riccione potekala delavnica o postavitvi in vodenju reševalnih centrov za morske želve in delfine. Delavnico je organizirala Fundacija Cetacea, v sodelovanju z Univerzo v Padovi in WWF Italija. Namen delavnice je bil izboljšanje institucionalnih zmožnosti za hitro in primerno oskrbo naseljenih ali poškodovanih morskih želv in delfinov, s poudarkom na obstoječih protokolih.

Predavanja so vključevala tehnike ravnanja s temi vrstami ter metode diagnoze in prve pomoči. Center Fundacije Cetacea je bil uporabljen kot primer dobre prakse pri vodenju in organizaciji reševalnega centra za morske želve.

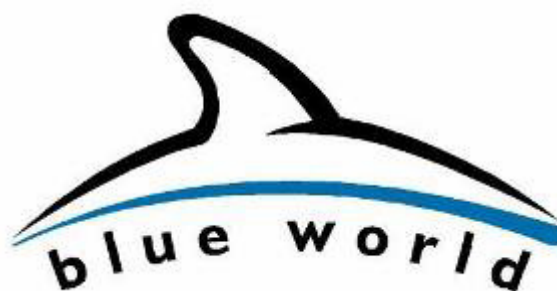
Na delavnici je bila poudarjena pomembnost sodelovanja med reševalnimi centri in regionalnimi mrežami, ki delajo z morskimi želvami in delfini. Ob koncu delavnice je potekala tudi zanimiva debata o pomenu tovrstnih centrov pri izobraževanju in ozaveščanju javnosti o prisotnosti in pomenu teh živali v našem morju, saj so reševalni centri neposredno povezani z mnogimi deležniki s tega področja: splošna javnost, raziskovalne institucije, ribiči, ipd.

Na strani *Dissemination section* spletne strani projekta NETCET lahko najdete celotno poročilo delavnice. Za dodatne informacije lahko kontaktirate predavatelje preko Fundacije Cetacea: educazione@fondazionecetacea.org

Valeria Angelini, Fundacija Cetacea

5. Delavnica "Metode monitoringa kitov, delfinov in morskih želv v Jadranu", Lošinj (Hrvaška), marec 2013

Med 20. in 22. marcem 2013 je Inštitut Plavi svijet gostil delavnico o metodah monitoringa (spremljanja stanja) kitov, delfinov in morskih želv v Jadranskem morju. Namen delavnice je bilo poenotenje metod in protokolov monitoringa in varstva kitov, delfinov in morskih želv med različnimi partnerji projekta. Ker gre za mobilne in migracijske vrste, ki se gibljejo med različnimi jadranskimi državami, zato je za njihovo učinkovito varstvo potrebno kar se da enotno spremljanje. Prvi dan je bil namenjen pregledu značilnosti Jadranskega morja in možnosti za razvoj nadaljnjih projektov, povezanih s cilji projekta NETCET. Sledil je pregled ciljev monitoringa ter predstavitev vrst kitov, delfinov in morskih želv, ki jih lahko najdemo v Jadranu.

Drugi dan je bil namenjen podrobnostim s področja kitov in delfinov, predvsem metodam raziskovanja in glavnim grožnjam tem živalim. Popoldanski del je bil namenjen metodam analize, s predstavitvijo programa "Lightroom" za analizo podatkov. Tretji dan je bil namenjen logistiki, protokolom in metodam pri monitoringu s pomočjo letal, vključno s morebitnimi izzivi pri tovrstnem delu. Na delavnici je bilo ugotovljeno, da je pri nadaljnjem delu možno uporabiti že obstoječe sheme monitoringa.

Na strani *Dissemination section* spletne strani projekta NETCET lahko najdete celotno poročilo delavnice.

Od teorije pa še k praksi: v juniju 2013 so člani Inštituta Plavi svijet in Inštituta za morsko biologijo v Kotorju pričeli z raziskovanjem delfinov v teritorialnih vodah Republike Črne gore. Raziskovanje bo podalo prve podatke o prisotnosti kitov in delfinov v tej regiji, spomladi 2014 pa se bo raziskovanje začelo tudi v Albaniji. Odprava zbiranja podatkov s pomočjo letala je predvidena v juliju in avgustu 2013. Odpravo bo koordiniral Italijanski nacionalni inštitut za varstvo okolja in raziskovanje (ISPRA), Inštitut Plavi svijet in druge organizacije vzhodnega Jadrana pa bodo sodelovali kot partnerji.

Za dodatne informacije o monitoringu lahko kontaktirate Inštitut Plavi svijet preko njihove spletne strani ali naslova info@blue-world.org.

Peter Mackelworth, Inštitut Plavi svijet

6. NETCET veterinarska usposabljanja v Italiji in na Hrvaškem – maj in junij 2013

CORSO DI FORMAZIONE PER VETERINARI IN GESTIONE E CONSERVAZIONE DI CETACEI E TARTARUGHE MARINE NELL'ALTO ADRIATICO

13-17 Maggio 2013
 Agripolis - Aula 15 Pentagono
 Viale dell'Università 16
 LEGNARO (PD)

CETACEI
 Lun.13 (9:00-17:00): Anatomia, Fisiologia, Biologia-Etologia, Malattie Infettive e Parassitologia
 Mart.14 (9:00-17:00): Tossicologia, Patologia e Clinica
 Merc.15 (9:00-17:00): Normativa comunitaria, Impatto antropico, Zoonosi e Biosicurezza, Gestione dei Volontari, Biologia dell'Adriatico e parte pratica in campo

TARTARUGHE MARINE
 Merc.15 (9:00-17:00): Normativa comunitaria, Impatto antropico, Zoonosi e Biosicurezza, Gestione dei Volontari, Biologia dell'Adriatico e delle Tartarughe, Anatomia e Fisiologia
 Giovedì.16 (9:00-17:00): Farmaco-tossicologia, Microbiologia, Parassitologia, Clinica Medica
 Ven.17 (9:00-17:00): Clinica Chirurgica, Patologia e Necropsia pratica

La partecipazione è gratuita. Poiché sono disponibili 25 posti, sarà considerato l'ordine d'arrivo delle iscrizioni. Le richieste dovranno pervenire alla mail: maimfermarini.bca@unipd.it indicando il proprio nominativo, afferenza, titolo di studio, professione, contatti telefonici ed indirizzo e-mail. Sarete contattati con programma definitivo e indicazioni logistiche.
 Per info: cinzia.cantafelghes@studenti.unipd.it

Questo volantino è stato prodotto con il contributo finanziario del Programma di cooperazione Transfrontaliera IPA Adriatico. I contenuti di questo volantino sono di esclusiva responsabilità dell'Università degli Studi di Padova e in nessun caso riflettono la posizione delle Autorità del Programma di cooperazione Transfrontaliera IPA Adriatico.

V maju in juniju 2013 so v okviru projekta NETCET v Padovi (IT), Rijeki (HR) in Bariju (IT) potekala tri veterinarska usposabljanja, ki se jih je udeležilo okoli 120 veterinarjev. Udeleženci so se spoznali z biološkimi značilnostmi kitov, delfinov in morskih želv, ter postopki veterinarske oskrbe le-teh. Usposabljanja so trajala po en teden, prilagojena pa so bila potrebam posameznih območij ob Jadranu. Namen delavnic je bilo izmenjevanje znanja, ki sta ga Univerza v Padovi (Oddelek za primerjalno biomedicino in prehrano) in Univerza v Bariju (Oddelek za veterinarsko medicino) pridobili skozi mnoga leta svojega dela, z udeleženci usposabljanja. Del usposabljanja je bil namenjen praktičnemu delu, pri katerem so sodelovali tudi študenti veterine.

Udeleženci so dobili vpogled v ekologijo, biologijo, anatomijo in fiziologijo kitov, delfinov in morskih želv v Jadranskem morju, skupaj z pregledom zakonodaje s tega področja. Predavatelji so podali informacije o patologiji teh vrst ter glavnih problemih, ki jih tem vrstam povzročajo človeške aktivnosti (npr. ribištvo in podvodni hrup). Prikazani so bili tudi postopki prve pomoči in vračanja osebkov v morje. Po osnovnem usposabljanju bosta obe univerzi veterinarjem še naprej nudili podporo preko različnih oblik komunikacije. Veterinarji so zdaj pripravljeni na delo na terenu.

Sandro Mazzariol, Univerza v Padovi

NOVICE NA KRATKO

Naslednje srečanje partnerjev v Kopru – september 2013

Naslednje srečanje partnerjev projekta bo potekalo septembra 2013 v Kopru. Srečanju bo sledila delavnica o ravnanju, rehabilitaciji in beleženju naključno ujetih ali nasedlih kitov, delfinov in morskih želv za različne ciljne skupine. Do decembra 2013 bodo v Padovi (Italija), Rijeki (Hrvaška) in Patoku (Albanija) organizirane še tri delavnice.

The project is co-funded by the European Union,
Instrument for Pre-Accession Assistance.

Contact

City of Venice

info@netcet.eu

Economic Development, European
Policies and Strategic Plan Division

+39 041 2747826 / 7830 / 7834

San Marco 4299
30124 Venice - Italy

www.netcet.eu

www.facebook.com/NETCETproject

This Newsletter has been produced with the financial assistance of the IPA Adriatic Cross-Border Cooperation Programme. The contents of this Newsletter are the sole responsibility of the City of Venice and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the IPA Adriatic Cross-Border Cooperation Programme Authorities.